

בבא קמא קיז

עניין: מעשה דרב כהנא

מהרש"א ח"א

לו דא"כ לא הוי קאמר יחזקאל דהני ז' דרי ליהוי חילוף ז' שני ואפשר לפרש לפי שרצ כהנא הרג את המסור בלי רשות ז"ד ולא נטל רשות מרב וכלאילי הורה הלכה למעשה בפני רבו שהוא חייב מיתה ולכן א"ל קביל עליך אף במותר לך לפני רבך דהיינו דלא תקשי לר' יוחנן ז' שני שהן מעשר שותיו של אדם שהן ע' שנים וכלאילו מהיום קטן שטולד דמי עד ז' שני שגייע לשנות הפעוטות שיצאו הקטנים או לכלל דעת ולכלל לימוד כמ"ס בפ"ק דב"ב כב שבע ספי ליה כחורא והוא ענין שבע דרי שהיה צהמ"ד שהיו התלמידים יושבים שם שורות כפי מדרגת הזקנה והלימוד כמו ששנינו בן עשר למשנה בן כו' שהם ז' מדרגות לפי הזקנה והלימוד עד בן שבעים לשינה שהיא המדרגה העליונה שהיו יושבים בדרגה קמא ולכן כדלחצוניה בדרגה צהמ"ד שהיא מדרגת השפלים הקטנים אמר זה שהשיבני מדרג לדרג ז' פעמים עד דלא צהמ"ד במדרגת הקטנים יהיה חילוף ה' שני דא"ל רב שחזיק ענמי במדרגת הקטנים עד ז' שני והיינו דמסיק יכנס

עיון יעקב

וקביל עליך דלא תקשי לר' יוחנן שבע שנים. אפשר דכוון למספר זה דחשש אולי יש בו לתא דשפיכות דמים בשביל שהרג למסור הזה שהיה יכול להצילו באחד מאבריו ומצינו בשפיכות דמים שניידון לשבע דורות כדמצינו ברוצח ראשון (בראשית ד) שבעתים יוקם קין לכך נכתוב ג"כ למנין המספר הזה לתשובתו להצילו מז' מדורי גיהנם ועיין במהרש"א:

רבינו בחיי במדבר כב, מא

שיראה העם משם ומתכוין אליהם לכה ההבטה שייכס בהם כי זה מכחות הנפש, וכענין הנזכר בדברי רז"ל (ב"ק קיז.) דלי גבינאי דבעינא למחזיה דלי ליה יתב ביה עיניה ונח נפשיה. וטעם הענין הזה שהיה נהוג אצל החכמים ז"ל היה מפני חלישות דעתו של החכם השלם שאי אפשר לו בלא הרהור תורה ואפילו רגע, ומתוך שמחלישין דעתו ומחשבתו נפסקה מהחכמה שהוא מחשב בה תמיד ומי שגורם לו כן הרי הוא כמקצץ בנטיעות וראוי שתחול הקלה עליו. ומזה אמר הכתוב (קהל) י בוקע עצים יסכן בס, כי הגורם להפסיק ולבקע החכמה שהיא עץ חיים ראוי שיסתכן בעצמו, אע"פ

ח"א מהר"ל

ליה במכחלתא דכספא. ונח נפשיה כלומר שהיה נחשב כאלו מקבל מיתה ונחשב נח נפשי' לפי השכל כי השכל אשר הוא משיג ענין רב כהנא והוא משיג בו המיתה כי מה שהוא לשעה ולזמן אינו משיג השכל רק משיג אמיתת הדבר. ופי' על למערתא כי כאשר קבל המיתה כאלו היה נטמן במקום אחר גבול מן החיים שכל מת גבול מן החיים. והנחש הוא הנחש הקדמוני שהנחש הקדמוני מפריד בין החיים ובין המיתה ובין כל דבר, כי הנחש הוא מפריד, והוא ידוע למבינים. ואמר פתח פיך הרמו שהיה משתוקק החבור אליו עד שידבר עמו וא"א זה רק אם יסתלק הנחש, וכאשר אמר יכנס התלמיד

ח"א מהר"ל

חוץ מבנו ותלמידו. אנחיה אחורי שבע דרי פי' כך היה בעיניהם שיושב אחר שבע דרי כי כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת ונחשב כאלו היה נעשה בו זה שהוא יושב אחורי שבע דרי ולא הקפידו חכמים כלל על המעשה רק בדרך חכמה אמרו דבריהם, שכל דבר הראוי לדבר נקרא כך הוא. וכן כשחזר להקשות היו מחזירים אותו להיות חוזר ויושב במדרגה הראשונה ואמר רבי יוחנן הוי יתיב אשבע בסתרי פי' שהיה נחשב על החכמים במדרג' העליונה אשר הם ז' כי יש בתלמידים ז' מדרגות ויש ז' מדרגות ג"כ ברב עד שיהיה רבי יוחנן נחשב מופלא בדורו לגמרי וכאשר אקשי ליה ולא השיבו שלפיה מתותיה פי' שכן ראוי לשלוף מדרגה ממנו עד שהיה נחשב יושב על הארץ שאין עוד שום מדרגה אליו וכן זה על דרך הראוי לבילה אין בילה מעכבת.

בן יהוידע

שם. קום סק לארעא דישראל וקבל עליך, דלא תקשי לר' שבע שנים. אע"ג דרב כהנא לא היה חייב בזה כלום אפילו קרבן שוגג, יען דזה חייב בכך מלד דין, עכ"ל רב, ממדת חסידות קא"ל הכי, וכיון דאינו חייב מלד דין חלה הדבר של נסיעתו משום עלילות העכו"ם, אך כיון דחייבו גלות ממדת חסידות אין עליה זו חשיבה לער עליו כדי שמועיל לכפרה, מאחר שהוא עילה לארץ הקדושה, ודר במקום חורה, לכך עשה לו אופן של לער בדבר זה, שיקבל עליו שלא יקשה לר' שבע שנים, ולגבי ידיה הוא לער גדול, כיון דידיו רב לו במלחמה של תורה, ויש לו כח עולם לפלפל בקשיות והוויית, והוא שותק, כאלו אין לו פה להשיב, וכאלו אינו יודע לפלפל, הא ודאי לער זה קשה כמות אלו. ומ"ס לו שבע שנים, כך הוא דרך החכמים לבחור בשפלות, כאשר צהר הש"ס בשבוע ושמיטה ויובל, הכל

שם. הדרא ליה עכנא. הרב פ"ע הביא בשם מהר"א גאלאנטי ז"ל, שזה העכנא הוא היח"ר של הלדריקס, אשר לא היה יכול להחזיקם בחייהם, יתהפך אחר פטירתם לעכנא וישמור אותם ע"ש. וז"ל בס"ד, הלדריקס מוכרש ש"ס להם יח"ר בחייהם להשתמש בו, הן בעבור פי"ר, הן בעבור אכילה ושתייה, דעונג שבת ויו"ט, וכיוצא בזה, וכן נמי א"ר יהודה לר' בזה"ק, חי לאו ילרא חדווא דשמעתא לא הוה, אך אין מסתמס בו אלא לפי"קם לזרך עבודת הקודש, משא"כ הרשעים עובדים היל"ר מטעם בקרצם, שהוא כמו נטיעה דבוקה בקרקע ימים ולילות ועושה פירות, והיל"ר קראו הקב"ה רע דכתיב כי יצר לב האדם רע מנעוריו, והוא אחד מן ז' שמות ש"ס לו, ואם תסיר מספר מטעם שהוא קב"ט מן מספר רע, יבאר מספר עכנא, ולכן זה היל"ר שהיה אולם בחייהם צבוג מקריי ומטולטל, ואינו צבוג מטעם, נקרא עכנא, והוא שומר אותם בפחח המערה. גם כ"ל עכנא גי' נאמן, כי זה היל"ר היה נאמן אולם בחייהם, וכמ"ס רז"ל ע"פ כי מלאכת את לבבו נאמן לפניך, לבו לא נאמר אלא לבבו, דהיינו יח"ר ע"ס ויה"ר כל אחד הוא נאמן לפניך:

שם. א"ל עכנא עכנא פתח פומך ויכנס הרב אלל התלמיד. פירש רש"י ז"ל שהיה נחון זכנו לחוך פיו, וז"ל בס"ד שהיה סיחס פיו, כי בחי' האדם פיו של יח"ר פתוח למטה, להסיה ולהדיח את האדם, ולמעלה לקרנ, כי הוא שטן הוא יח"ר, ועליו אמר שלמה הע"א, נפת תפנה שפתי זרה וחלק משמן חכה. אלא אחר פטירת האדם פיו של יח"ר סחוס למעלה ולמטה. ומ"ס יכנס הרב אלל התלמיד, לאו

פתח עינים לחיד"א

ע"ב. הדרא ליה עכנא וכי כתב הרב החסיד המקובל מהר"א גאלאנטי זלה"ה בספרו קול בוכים דף צ"ה דפוס ויניציא כי העכנא אשר במערת הצדיקים הוא היצירה שלהם שנתמתק ונעשה שומר להם. ע"ש: